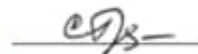

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філософський факультет
Кафедра психології

Затверджено

На засіданні кафедри психології
філософського факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 26.08.2022 р.)

Завідувач кафедри

Кандидат філософських наук,
професор С.Л. Грабовська

Силабус навчальної дисципліни
ЗК 2.1.1.01 “ПСИХОЛОГІЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ”,
що викладається в межах ОПІ підготовки магістра
(другого (магістерського) рівня вищої освіти)
для здобувачів за спеціальністю 052 Політологія

Львів 2022 р.

Назва курсу	Психологія залежностей
Адреса викладання курсу	Львівський національний факультет імені Івана Франка, філософський факультет, вул. Коперніка 3.
Факультет та кафедра, за якою закріплений курс	Філософський факультет, кафедра психології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 Соціальні та поведінкові науки, 052 Політологія
Викладачі дисципліни	Кліманська М.Б. кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Контактна інформація викладачів	maryna.klimanska@lnu.edu.ua (доц. Кліманська М.Б.)
Консультації з питань навчання по курсу відбуваються	Очні консультації в день проведення практичних занять (за попередньою домовленістю). Дистанційні консультації на платформі MS Teams або ZOOM (для погодження часу слід написати на електронну пошту викладача або зателефонувати).
Сторінка курсу	https://filos.lnu.edu.ua/
Інформація про курс	Дисципліна «Психологія залежностей» є дисципліною вільного вибору спеціальності 052 Політологія для освітньо-професійної програми «Політологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка викладається в другому семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація курсу	Програмою курсу «Психологія залежностей» для студентів спеціальності політологія передбачено розкриття широкого кола питань загальної адиктології: розуміння біологічних, соціальних та психологічних аспектів виникнення залежностей, ознайомлення з їх діагностичними критеріями. Курс сфокусований на вивченні як хімічних, так і нехімічних (поведінкових) залежностей, таких як гемблінг, інтернет-залежність, трудоголізм та ін. Програмою курсу також передбачено аналіз державної політики України та інших держав в сфері профілактики хімічних та поведінкових залежностей.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення дисципліни «Психологія залежностей» є ознайомлення здобувачів з причинами виникнення адикцій, механізмів їх розвитку, психологічними та клінічними ознаками, динамікою адикцій, опрацювання основних прийомів психологічного консультування залежних та співзалежних осіб, а також аналіз існуючих практик впровадження державної політики різних країн в сфері профілактики залежностей.

**Література для
вивчення курсу**

Основна література:

1. Воронович Б. Узалеження. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с.
2. Європейська навчальна програма з профілактики: посібник із науково обґрунтованої профілактики вживання психоактивних речовин для тих, хто ухвалює рішення, впливає на громадську думку та розробляє політику. - Лісабон: Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності, 2019. – 136 с.
3. Герасим Г., Герус О., Клос Л., Кліманська М., Кліманська Л., Савка В., Сіреславський Я. Споживання алкогольних напоїв як соціальна проблема: створення стратегії протидії алкоголізму у Львівській області. Монографія / За наук. ред. Л.Д. Кліманської., В.С.Савки. Львів: ВД «Панорама», 2020. - 154 с.
4. Психіатрія і наркологія : підручник / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін. ; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К. : ВСВ "Медицина", 2015. — 512 с.
5. Капалан Н. М. Залежна поведінка особистості як проблема сучасної психології // Психологія та соціальна робота. - Вип. 1 (51). - 2020. - С.102 – 112.
6. Ліщинська О.А. Модель формування адиктивного потенціалу особистості // Практична психологія та соціальна робота. - № 3. – 2013. - С. 1-9.
7. Сердюк О. О. Молодь та наркотики – 2021 : результати моніторингу залежної поведінки серед молоді м. Харків 1995–2020 років та студентського модуля Українського лонгітюдного дослідження (ULS+) : [монографія] / Сердюк О. О., Бурлака В. В., Даниленко Г. М., Бобро Н. В., Базима Б.О., Щербакова І. В. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. – 92 с.
8. Grzegorzewska I., Cierpiątkowska L. Uzależnienia behawioralne. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018. – 465 st.
9. Thombs D.L., Osborn C.J. Introduction to addictive behaviors. – New York, London: The Guilford Press, 2019 – 457 p.
10. Rosenberg K.P., Feder L.C. Behavioral addictions. Criteria, evidence and treatment. – London, Waltham, San Diego: Elsevier Inc., - 2014 – 415 p.

Додаткова література:

1. Асєєва Ю. Проблемні питання класифікації кібер-адикцій // Психологія і особистість. - №2 (18). - 2020 - С. 23-40
2. Ванда М. А., Бондаренко Н. Б. Інтернет-залежність: передумови, ознаки та ризику для підлітків // Психологія та психосоціальні інтервенції. - Том 2. – 2019. - С.37-42
3. Гансен А. Інстамозок. Як екранна залежність призводить до стресів і депресії / пер. зі швед. Г.Топіліна. – К.: Наш формат, 2020. – 200 с.
4. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2020 рік (за даними 2019 року). Київ.: Б.в., 2020 <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/13559/Zvit-shhodo-narkotyktiv-ta-alkogolyu-za-2020-rik.pdf>
5. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2021 рік (за даними 2020 року). Київ.: Б.в., 2021 <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/14398/dani-zvitu-2021-2020-rik-national-report-ukraine-original.pdf>
6. Кліманська Л.Д., Кліманська М.Б., Савка В.С. Потенціал соціальної реклами в регулюванні проблем суспільства (на прикладі соціальної реклами в регулюванні проблеми надмірного вживання алкоголю) // Науковий журнал «Габітус» - 2021. – Вип.27. - С.9-16.

	<p>7. Ліщинська О. Інтерактивні потреби особистості як чинник автономності або залежності // Педагогічний процес: теорія і практика. - 2016. - Вип. 3. - С. 47-51.</p> <p>8. Ліщинська О.А. Культова психічна залежність особистості: Практичне керівництво для психологів. - К.: Шкільний світ, 2007. - 120 с.</p> <p>9. Михайлишин У.Б. Основні підходи до дослідження залежної поведінки // Psychological sciences trends of modern science and practice. - С.540-543.</p> <p>10. Козловська Т., Кудряшова Т. Соціально-психологічні та соціально-економічні аспекти формування хімічної залежності у сучасній молоді // Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. - 2021. - №5. - С.94-100</p> <p>11. Klimanska, M. B., Klymanska, L. D., Herasym, H. Z., Sierosławski, J., Savka, V. Y., & Herus, O. I. (2021). Motivation for alcohol consumptions by adults: traditions or an attempt to solve mental health problems (exemplified by the city of Lviv and Lviv region, Ukraine). Wiadomosci lekarskie (Warsaw, Poland : 1960), 74(11 cz 1), 2784–2788.</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>Навчальна дисципліна охоплює 3 кредити (90 год). Курс складається з 16 год лекційних занять, 16 год практичних занять та 58 год самостійної роботи. Тижневе навантаження студента складає 2 год аудиторних занять та 3,6 год самостійної роботи.</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>Курс передбачає формування такої <i>інтегральної компетентності</i>, як здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у політичній сфері, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, із застосуванням фахових досліджень та/або здійснення інновацій.</p> <p>Курс формує <i>загальні компетентності</i>: здатність проводити дослідження на відповідному рівні, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність генерувати нові ідеї (креативність), володіння методами вивчення суспільних феноменів, явищ і процесів.</p> <p>Вивчення курсу сприяє формуванню <i>спеціальних компетентностей</i>: усвідомленню природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації; здатності комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їхнього функціонування і на національному, субнаціональному й наднаціональному рівнях; спроможності комплексно використовувати нормативу та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу; здатності використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні; розумінню постмодерного підходу до політики та наукової парадигми, сутності, природи, структури, можливостей і викликів глобальної демократії, суті, особливостей і еволюції формування політичних цінностей у різних типах політичних режимів, зокрема на національному і субнаціональному рівнях.</p>

	<p><i>Програмними результатами</i> навчання є: застосування для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту; застосування спеціалізованих концептуальних знань з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань; аналіз політичного процесу на підставі постмодерного підходу та засад і методології соціального конструктивізму, розуміння сутності і форм ідеологічного маніпулювання, оперування різними за евристичними цінностями моделями громадянського суспільства, різними політичними цінностями й антицінностями в умовах глобалізації та різних рівнів і типів політичних режимів, концепціями, практиками, засадами та моделями політики мультикультуралізму, етнонаціональної політики, управління розмаїттям, конфліктами та перспективами розвитку громадянського суспільства в країнах світу.</p>
Ключові слова	Залежність, адикція, співзалежність, хімічні та нехімічні (поведінкові) залежності, мотиваційний діалог, етапи змін, державна політика
Формат курсу	Очний
Теми	Запропоновано у Таблиці 1.
Підсумковий контроль, форма	Залік (на основі поточної успішності).
Пререквізити	Передбачається, що студенти знайомі з основами психології та права.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Під час викладання будуть проводитися лекції з супроводом у вигляді презентацій. Практичні заняття проводяться у формі дискусій, проведення рольових ігор, виконання групових завдань, презентацій результатів індивідуальних (програмою курсу передбачено виконання двох індивідуальних завдань) та групових проєктів.
Необхідне обладнання	Комп'ютер, мультимедійне обладнання,

<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні заняття /виконання індивідуальних завдань: 80% семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 80. Програмою передбачено виконання індивідуального завдання (аналіз існуючих закордонних практик реалізації державної політики щодо профілактики різних типів залежності та можливостей їх впровадження в Україні) – 30 балів, підготовка групових проектів – 20 балів, робота на практичних заняттях – 30 балів • контрольна робота: 20% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів – 20 балів. <p>У випадку отримання достатньої кількості балів протягом семестру та за контрольну роботу залік виставляється на основі поточної успішності, якщо кількість балів не є достатньою, проводиться комбінований залік в кінці семестру. Підсумкова максимальна кількість балів 100 балів.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що індивідуальні та контрольні роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що студенти відвідають усі лекції і практичні заняття дисципліни. Студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт.</p> <p>Політика виставлення балів: враховуються бали, набрані на практичних заняттях та під час заліку.</p>
<p>Питання до заліку чи екзамену</p>	<p>Перелік завдань та питань до заліку розміщений на сторінці дисципліни на платформі Moodle (e-learning.lnu.edu.ua).</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості викладання дисципліни буде надано по завершенню курсу.</p>

Таблиця 1. Схема курсу

Тижд.	Тема	Форма діяльності	Література	Завдання	Термін виконання
1	Психологія адиктивної поведінки: загальна характеристика. Класифікація залежностей. Психологічні, сімейні, біологічні та соціологічні чинники залежної поведінки. Клінічні форми, основні мотиви, динаміка адиктивних розладів.	Лекція	1.Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2.Психіатрія і наркологія : підручник / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін. ; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К. : ВСВ "Медицина", 2015. — 512 с. 3.Капталан Н. М. Залежна поведінка особистості як проблема сучасної психології // Психологія та соціальна робота. - Вип. 1 (51). - 2020. - С.102 – 112.	Опрацювання рекомендованої літератури, участь у груповій дискусії, робота з кейсами	1 навчальний тиждень
2	Хімічні та поведінкові залежності: причини та динаміка розвитку	Практ.	4. Ліщинська О.А. Модель формування адиктивного потенціалу особистості // Практична психологія та соціальна робота. - № 3. – 2013. - С. 1-9. 5.Thombs D.L., Osborn C.J. Introduction to addictive behaviors. – New York, London: The Guilford Press, 2019 – 457 p.		2 навчальний тиждень
3	Алкогольна залежність як класична модель залежності. Донозологічні форми та стадії розвитку алкогольної залежності. Ознаки залежності від алкоголю	Лекція	1.Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2.Європейська навчальна програма з профілактики: посібник із науково обґрунтованої профілактики вживання психоактивних речовин для тих, хто ухвалює рішення, впливає на громадську думку та розробляє політику. - Лісабон: Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності, 2019. – 136 с.	Опрацювання рекомендованої літератури, психодіагностичного інструментарію.	3 навчальний тиждень
4	Діагностика алкогольної залежності. Особливості мотивації вживання алкоголю.	Практ.	3.Герасим Г., Герус О., Клос Л., Кліманська М., Кліманська Л., Савка В., Сіреславський Я. Споживання алкогольних напоїв як соціальна проблема: створення стратегії протидії алкоголізму у Львівській області. Монографія / За наук. ред. Л.Д. Кліманської., В.Є.Савки. Львів: ВД «Панорама», 2020. - 154 с. 4.Сердюк О. О. Молодь та наркотики – 2021 : результати моніторингу залежної поведінки серед молоді м. Харків 1995–2020 років та студентського модуля Українського лонгітюдного дослідження (ULS+) : [монографія] / Сердюк О. О., Бурлака В. В., Даниленко Г. М., Бобро Н. В., Базима Б.О., Щербакова І. В. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. – 92 с. 5.Thombs D.L., Osborn C.J. Introduction to addictive behaviors. – New York, London: The Guilford Press, 2019 – 457 p.		4 навчальний тиждень

5	Загальні підходи до лікування залежностей. Мотиваційний діалог як стиль психологічного консультування uzалежнених	Лекція	1.Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2.Європейська навчальна програма з профілактики: посібник із науково обґрунтованої профілактики вживання психоактивних речовин для тих, хто ухвалює рішення, впливає на громадську думку та розробляє політику. - Лісабон: Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності, 2019. – 136 с. 3. Thombs D.L., Osborn C.J. Introduction to addictive behaviors. – New York, London: The Guilford Press, 2019 – 457 p.	Опрацювання рекомендованої літератури, робота з кейсами, участь в рольових іграх	5 навчальний тиждень
6	Концепція етапів змін Дж.Прохазка і К.ДіКлементе. Психологічні втручання на різних етапах змін.	Практ.	6 навчальний тиждень		
7	Співзалежність: поняття і загальна характеристика. Психологічні особливості сім'ї адикта. Фази розвитку співзалежності. Критерії співзалежності.	Лекція	1.Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2. Європейська навчальна програма з профілактики: посібник із науково обґрунтованої профілактики вживання психоактивних речовин для тих, хто ухвалює рішення, впливає на громадську думку та розробляє політику. - Лісабон: Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності, 2019. – 136 с.	Опрацювання рекомендованої літератури та психодіагностичного інструментарію	7 навчальний тиждень
8	Психологічні особливості особистості співзалежного: феномен «жінки співзалежного», особистісні характеристики дітей узалежнених. Проблема співзалежних батьків. Роль сімейної системи в розвитку співзалежності.	Практ.	3. Rosenberg K.P., Feder L.C. Behavioral addictions. Criteria, evidence and treatment. – London, Waltham, San Diego: Elsevier Inc., - 2014 – 415 p.		8 навчальний тиждень
9	Нікотинова залежність. Вплив нікотину на організм людини. Критерії нікотинової залежності. Особистісні особливості узалежнених від нікотину. Мотивація тютюнопаління. Проблема профілактики залежності від нікотину.	Лекція	1.Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2. Європейська навчальна програма з профілактики: посібник із науково обґрунтованої профілактики вживання психоактивних речовин для тих, хто ухвалює рішення, впливає на громадську думку та розробляє політику. - Лісабон: Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності, 2019. – 136 с.	Опрацювання рекомендованої літератури, підготовка групових проектів	9 навчальний тиждень
10	Загальна характеристика харчової залежності. Адиктивний потенціал їжі. Гендерні, вікові та психологічні особливості харчових адиктів. Роль сім'ї у формуванні розладів харчової поведінки.	Практ.	3.Grzegorzewska I., Cierpiałkowska L. Uzależnienia behawioralne. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018. – 465 st. 4. Rosenberg K.P., Feder L.C. Behavioral addictions. Criteria, evidence and treatment. – London, Waltham, San Diego: Elsevier Inc., - 2014 – 415 p.		10 навчальний тиждень
11	Залежність від азартних ігор (гемблінг): критерії залежності, механізми та етапи формування. Значення випадковості в розвитку ігроманії. Особистісні, статеві та вікові особливості ігромана.	Лекція	1. Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2. Європейська навчальна програма з профілактики: посібник із науково обґрунтованої профілактики вживання психоактивних речовин для тих, хто ухвалює рішення, впливає на громадську думку та розробляє політику. - Лісабон: Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності, 2019. – 136 с.	Опрацювання рекомендованої літератури, підготовка групових проектів	11 навчальний тиждень
12	Залежності, пов'язані зі вдосконаленням тіла: адикція вправ, шкідливе засмагання, захоплення пластичними операціями, татуажем, пірсінгом.	Практичне	3.Grzegorzewska I., Cierpiałkowska L. Uzależnienia behawioralne. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018. – 465 st. 4.Rosenberg K.P., Feder L.C. Behavioral addictions. Criteria, evidence and treatment. – London, Waltham, San Diego: Elsevier Inc., - 2014 – 415 p.		12 навчальний тиждень

13	Е-узалежнення: залежність від інтернету, соціальних мереж, мобільних телефонів. Синдром втрачених можливостей.	Лекція	1. Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2. Гансен А. Інстамозок. Як екранна залежність призводить до стресів і депресії // Андерс Гансен; Пер. з швед. – Київ: Наш формат, 2020. – 200 с. 3. Grzegorzewska I., Cierpiałkowska L. Uzależnienia behawioralne. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018. – 465 st. 4. Rosenberg K.P., Feder L.C. Behavioral addictions. Criteria, evidence and treatment. – London, Waltham, San Diego: Elsevier Inc., - 2014 – 415 p.	Опрацювання рекомендованої літератури, підготовка групових проектів	13 навчальний тиждень
14	Трудоголізм як «соціально прийнятна» залежність. Критерії трудоголізму. Особистісні характеристики трудоголіків. Мотиви та механізми розвитку.	Практичне	14 навчальний тиждень		
15	Шопоголізм (оніоманія). Особистісні характеристики шопоголіків, вікові та гендерні особливості. Фактори виникнення шопінг-залежності. Психологія патологічного накопичення.	Лекція	1. Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2. Grzegorzewska I., Cierpiałkowska L. Uzależnienia behawioralne. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018. – 465 st. 3. Rosenberg K.P., Feder L.C. Behavioral addictions. Criteria, evidence and treatment. – London, Waltham, San Diego: Elsevier Inc., - 2014 – 415 p.	Опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до контрольної роботи	15 навчальний тиждень
16.	Підсумкове заняття, контрольна робота	Практичне	1. Воронович Б. Узалежнення. Варшава: PARPA, 2020. – 296 с. 2. Thoms D.L., Osborn C.J. Introduction to addictive behaviors. – New York, London: The Guilford Press, 2019 – 457 p. 3. Grzegorzewska I., Cierpiałkowska L. Uzależnienia behawioralne. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018. – 465 st.		16 навчальний тиждень